

שלא שינו את שמם, לשונם, ומלבושם

מנחת אשר, שמות, עמ' 1-5

כתב בעל הטורים שמות בני ישראל הבאים ר"ת שביה שאף כשהיו בשביה, לא שינו שמותם, דבשביל ד' דברים נגאלו ממצרים בשביל שלא שינו את שמותם וכו', ומקורו בויק"ר אמור (פרשה ל"ב)

והנה נשאלתי לגבי רבים מאחינו במדינות הים שנוהגים להשתמש בעסקיהם ובקשריהם עם הגויים בשמות נכריים, האם עוברים באיסור והאם ראוי לנהוג כן. ונעבור על פרשתא דא.

בדברי הפוסקים לדורותיהם מצינו בזה דעות חלוקות מן הקצה אל הקצה לכאן ולכאן. בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן קס"ט) כתב דיש בזה איסור דאורייתא דאסור לן להידמות לגוים וללכת בחוקותיהם, ומקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא כ' כ"ו) "ואבדיל אתכם מן העמים"...

ובאמת מצינו בדברי הקדמונים דאין איסור מדינא להשתמש בשמות נכריים עיין שו"ת מהרשד"ם (יו"ד סי' קצ"ט) שנשאל על האנוסים שבפורטוגל שאימצו לעצמם שמות גוים, ושוב כשחזרו בתשובה קיבלו על עצמם שמות ישראל אם מותר להם להשתמש בשמותיהם הקודמים כשהם כותבים למכריהם שנשאר בספרד ובפורטוגל או בענייני מסחר, והשיב דאף דמדת חסידות הוא להתרחק מהם ככל האפשר אין איסור כלל להשתמש בשמות הגוים וכתב להוכיח כן מהא דגיטין (י"א ע"ב) דרוב ישראל שבחו"ל שמותיהן כשמות עכו"ם כנ"ל, ואף דיש איסור להדמות לגוי בכל דהיינו בלבושם ובלשונם מ"מ אין איסור להשתמש בשמות נכריים, וכדבריו כתב גם במהרי"ט צהלון (החדשות ח"ב סי' קנ"ח) שגם הוא דן בענין האנוסים עי"ש.

ואפשר לפי דרכם לפרש את דברי חז"ל **שלא שינו שמם ולבושם**, דהיינו עיקר הקפידא היא שלא לשנות שלשתם יחד דבכך בטל כל ההיכר שישראל הוא ויטמע בין הנכרים, אבל אין איסור כאשר נוהג הוא בכל דבר כישראל ומשום צורך מסויים כגון מסחר וכדו' הוא משנה **שמו או לבושו או לשונו**. ובאמת היה נראה דגם כונת המהר"ם שיק אינו אלא במי שמשמש בשמות נכריים כדי להדמות להם ולהיבדל מעדת ישראל וכדרך המשכילים והמתחדשים בדורו, אבל בזמנינו שרבים מן החרדים השלימים בכל מעשיהם ומדקדקים במצוות בגאון ובעוז משתמשים בשמותיהם בקשריהם עם הגוים אין בזה איסור כלל אף לשיטתו.

סוף דבר נלענ"ד ברור דמה שאמרו חז"ל על אבותינו שבמדבר **שלא שינו שמם לבושם ולשונו**, תורת נצח היא ולא בטלה אף בזמנינו, וידוע הרמז של החת"ס ויבא יעקב שלם אותיות **שמם לשונם מלבושם**, אבל אין זה אלא במי שחפצו בכך להדמות לנכרים ולהבדל מעדת ה' ולא במי שנהג כן לצורך ענין מסויים...

אף שביארתי דאין בזה איסור כלל ראוי להמנע לגמרי מלאמץ שם נכרי, ואף אם יש צורך לעשות כן בקשרי מסחר עם הגוים וכדו', יש להקפיד לא להשתמש בשמות אלו בינינו לבין עצמנו

ויקרא רבה (מרגליות) ל"ב:

רב הונא בש' בר קפרא בשביל ארבעה דברים ניגאלו ישראל ממצרים על שלא שינו את שמן ולא שינו את לשונם ועל ידי שלא אמרו לשון הרע ועל ידי שלא היה בהן פרוץ ערוה.

פרקי דרבי אליעזר

תנא דבי אליהו רבה, ריש פרק כ"ד

כשהיו ישראל במצרים... כרתו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה, וישמרו בלבבם ברית אברהם יצחק ויעקב, שלא יניחו לשון בית יעקב אביהם וילמדו לשון מצרים, מפני דרכי עבודה זרה.

מדרש לקח טוב – שמות

כנגד ד' זכויות שבידם, שלא שינו את לשונם, ולא חילפו את שמלותם, ולא גילו את סודם... ולא ביטלו ברית מילה.

מדרש לקח טוב, דברים כו:

דבר אחר יהיה שם לגוי. מלמד שהיו ישראל מצויינים שם. שהיה **מלבושם** ומאכלם **ולשונם** משונים מן המצריים. מסומנין היו וידועין שהם גוי לבדם חלוק מן המצריים.

במדבר רבה (קושטא רע"ב, ונציה ש"ה ושכ"ד)
 בששים י הלכה בזכות כבה דברים נגאלו ישראל כמצריי שני
 רבותינו בזכות ד' דברי' נגאלו ישראל כמצריים שלא שינו את
 שכוחן ושלא שינו את מלבושם; ולא גילו כסטרוין שלהם

(דפוס קראקא, שס"ט)

כתב-יד פריז 150

בזכות כבה דברים נגאלו ישראל כמצריים שני רבותנו בזכות
 ד' דברים נגאלו ישראל כמצריים שלא שינו את שמותן שלא
 שינו את לשונם ולא גילו כסטרוין שלהם שמשח אתר להם

וישגשג ישראל בששים ילמדתן ירצון בזכות גמלת דברים טעמו ישראל
 מלבושיהם שני רבותנו בזכות כבה דברים נגאלו ישראל כמצריים שלא
 שינו את שמותן ושלא שינו את לשונם ולא גילו כסטרוין שלהם שמשח

	Name	Language	No Slander	No Promiscuity	Kindness	Kept Covenant	Food	Garb
Mekhilta	Y	Y	Y	Y				
PDRE	Y(?)	Y	Y					
TDBE		Y			Y	Y		
LT Exod		Y	Y			Y		Y
LT Deut		Y					Y	Y
NR 1512	Y		Y	Y				Y

הקדמה לספר מתורגמן לר' אליה בחור, איזנא (גרמניה) 1541

ואת כשחיו ישראל במצרים לא עזבוהו כמו שאמרו
רבותינו זכרונם לברכה שלשה דברים לא שנו ישראל במצרים שמותם
ומלבושם וקשונם וכן כשחיו בארץ ישראל ולא היו

מנחם ציון לר' מנדל מרימנוב, נ' עמוד ב, נא ע"א

בטגסום וסיגנון אקד בשגם שלכל אחד הי' חשעים חנוורים טעונים חשפיה
 היו מסתפקים במלבוש אחד ולא בקשו טכסוסי מלבושים חדשים כמנהג
 הגוים בזמן הזה אשר חדשים לבקרים מתחדשים לשנות סיגנונות
 מלבושיהם בכל יום משונה מחבירו וזה היה החסד נעורים שאלחז"ל
 בשביל ג' דברים נגאלו ממזרים שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם כי כל
 מנמת חפנם הי' רק להמשך אחרי הי' ילכו הגם כי במזרים כבר פסק
 השיעבוד והי' להם שדות ופרמים לא פנו אל רהבים אכן החזיקו במדת
 אבותיהם שלא לשנות מנהגם בדבור ובמלבוש ובאכילה

באכילה וכו' והגם במזרים היו ג"כ מבני ישראל כחומי הערך כנו
 בגלות הזה אשר רבים קלקלו לחדש בכל יום מלבוש נכרי ואוחן לא ילאו
 ממזרים ואלום גרמו רעה לעצמם ולאחרים כי נחשו נמשכו גזירות
 חדשות וזהו כוונת רב שאמר מלך חדש ממש וזורה על ההנהגות החדשות

וְיָרֵךְ שם לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מלויינים שם. ידוע כי היו מלויינים ע"י שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם ובמדרש אחר אמר שהיו גדורים מהערוכה* וחולי היינו ככלל בשלא שנו מלבושם ע"ד דאיתא בזוהר [סיפ וישב] ששינו מלבושם הוא התחלת פרשת הערוכה ע"ד וינה בגדו אללה וינס וינא המולה המניח בגדו אלל קומאת הלילי ע"ז ינא לגמרי החולה. והנה ג' אלו ר"ת שליג שמם לשונם גידורים כי סמס גדר הוא בערוכה כפירש"י כפי קדושים הסיו וע"ז כתי' [ישצ"י א'] אס יהיו חטאיכס כש"ס כשליג ילציו כי שלג אלו הגינו במצרים חשיפ שהיו רעים בשאר דברים. והיותם מלויינים בג' אלו מרומז כהאי קרא ויהי ב"ס לגוי גידול ר"ת שליג הכיל: [מאמר אלהים 1234567] זה הפתקתי מעלם כ"ק].

אמנם עוד יש לדקדק מאי קמ"ל קרא כלל במה שנתן להם לכל איש חליפות שמלות על שקרעו בגדיהם והולרכו לאחרים תחתיהם (** מאי קמ"ל בזה וע"כ רמז לנו גם בזה שום רמז. ע"כ כלע"ד דאחז"ל [ויק"ר פליג] ובמדרש לקח טוב ר"פ וואר[א] בשכר שלשה דברים נגאלו שלא שינו שמם ולשונם ומלבושיהם ועוד בזכות שמלו עלמם

צוואת החת"ם סופר

הזהרו משינוי השם, ולשון, ומלבוש נכרים חיו וסימן ויבוא יעקב שלם –

ר' עקיבא יוסף שלזינגר, "לב העיברי" לט עמוד ב
 אלה הדברים אשר מסרו לנו אבותינו ז"ל, שהם ירשנו היהודים, מימים ימימה, שם ל' ש"ן ט' ל' ב' י"ש, אשר העמידו אבותינו במצרים, יאשר בזכותם נגאל ידם מצריעים נגד כל המצות שבתורה, במיבא בתנא דבי אבהו אשר אעתיק תקמן איהו, אם אלה תקח חיל מוישראל, או כל המצות הם רק כרביש ברא גוף כי אלה הדברים הן גוף הישראל והוא היהודי, ועל ידיהן היינו העם, יבמאמר

הערות שלמה באבער למכילתא

הזה, במדרש נמיר פ"כ סוף בלק, ובמכילתא נא פיה, שלא נחשדו על העריות, ולא ספרו לשון הרע, ולא שנו את שמם, ולא שנו את לשונם, ע"כ. אבל המאמר השגור כפי רבים, ולא שנו את מלבושיהם" אין זכר ממנו בזה מקום, וגם המפורזמן טעה בזה, שכחצ בהקדמתו לס' ההוא, אמרו חז"ל, שלשה דברים לא שנו ישראל במצרים, שמותם, ומלבושם, ולשונם, ע"כ, וזה לא אמרו חז"ל מעולם. (סו) ראובן ושמשון סלקין, כ"ו,

שו"ת אפרקסתא דעניא חלק ב - יורה דעה סימן קמ

הן אמנם כי מקום יש בראש להמליץ על כמה יראים וחרדים שבגולה המדברים בלשון העם אשר יושבים בקרבם וגם לבושם כמוהם, והרבה מהם מתדמים גם בשמותם. די"ל דשאני אוה"ע דאין להם שום עצמיות זולת המקריים ההם של שם לשון ומלבוש משא"כ ישראל שומרי הדת גם בלעדי זה נבדלים הם מאוה"ע. וכן ישראל במצרים קודם מתן תורה, משא"כ אנו מקבלי התורה, ההבדל הוא מעצמיותינו שהוא התוה"ק.

שו"ת דברי יציב נב

בחיוב הדיבור והלימוד בלשון יהודית

במה שנשאלתי לחוות דעתי על דרך הלימוד בת"ת ובתי החינוך לבנות לפי דרכי אבותינו הקדושים...

ובצוואתו של הח"ס, הזהרו משינוי השם ולשון ומלבוש נכרי ח"ו עכלה"ק.

ובמדרש רבה [נשא י"ג כ' בלק כ' כ"ב ועוד מקומות] מהדברים שבזכותם נגאלו ממצרים, שלא שינו לשונם. ובתנא דבי אליהו רבה ריש פרק כ"ד... שעשו כולם אגודה אחת וכתרו ברית לגמול חסד זה עם זה ולשמור ברית המילה ושלא להניח לשון בית יעקב ושלא ילכו וילמדו לשון מצרים מפני דרכי ע"א... והאמת שכן הוא במכילתא פרשת בא פרשה ה' על והיה לכם למשמרת, ומנין שלא שינו את לשונם שנאמר כי פי המדבר אליכם, ואומר ויאמרו אלקי העברים וגו'...